

Kázání v neděli 27. 12. 2020 (Zdeněk Šorm)

Čtení: Skutky 7,54 – 60

Text: Matouš 2,13 - 23

Bratři a sestry,

O Vánocích často říkáme, že jsou to svátky radosti a pokoje. A právem. Evangelia je tak líčí. Anděl zvěstuje velikou radost pro všechny lid. Mágové od východu se zaradují radostí velikou. A celé zástupy nebešťanů svým chvalozpěvem rozhláší pokoj mezi lidmi.

A přesto může být ta představa vánoc jako svátků radosti a pokoje naprosto zavádějící a může se z ní stát jen jejich tragická karikatura. A nemám teď na mysli lacinou kritiku vánoční pohody s cukrovím a dárečky. Ta bývá stejně častá jako fakt, že ji většinou pronášíme od mísy cukroví a v novém svetru od Ježíška.

Mám na mysli podstatnější věc. Totiž že ty přiměřené přívlastky vánoc opakujeme tak automaticky a samozřejmě, že nás už ani nenapadne otázka „Proč?“ a v čem ten pokoj a radost vlastně vězí. Neptáme se, nehledáme, a tak ten pokoj a radost nakonec zůstává na nás. Jako zadání, jako úkol. A my se ho pak snažíme naplnit po svém. Rádi bychom alespoň na ty svátky vypoklonkovali všechno, co je ruší – všechna pnutí a lidské tragédie, všechno bolavé a smutné, každé trápení a utrpení. To všechno kvůli radosti a pokoji necháváme stranou. Ani do zpráv se to o Vánocích nedostane, a i ty u stromečku vypínáme.

Jenomže to, před čím zavřeme dveře, prostě nezmizí. I na vánoce se stoná a umírá. I na vánoce se válčí a lidé musí utíkat a zůstávají bez prostředků a bez domova. I na vánoce se zabíjí a krade a někteří sedí v kriminálech, a někteří třeba nespravedlivě, a jiní zůstávají v nemocnicích, léčebnách, domovech nebo v karanténě zoufale sami. A právě kvůli té touze po radostných a pokojných svátcích v tom všem bývají dvojnásob sami. Nechává je ve štychu. A mlčení, které se tomu všemu vyhýbá, tíhu těch tragédií jenom umocňuje. To je rub svátků radosti a pokoje v naší lidské režii. Bezděky se v nich ve jménu Ježíška stavíme po bok Herodovi a stáváme se spolutvůrci světa, ve kterém si každý chrání vlastní klid a pokoj bez ohledu na druhé. Dáváme za pravdu té touze, která je ve svém důsledku vražedná.

Biblická víra s námi ale tuhle nepřičetnost nesdílí. Radost a pokoj v ní nejsou vykoupeny lhostejností s klapkami na očích. Hrůze lidského utrpení se ani o Vánocích nevyhýbá. Připomíná ji už ve vánočním vyprávění – v piklech Heroda nebo v lhostejnosti betlémských, kteří nechají těhotnou ženu bez střechy nad hlavou. A vzápětí vypráví příběh, ve kterém se z právě narozeného Spasitele stane migrant a uprchlík a ve kterém se ozývá bezútešný nářek Ráchel, která oplakává povražděné pachoříky. A křesťanská tradice jí dává za pravdu, když hned po božím hodě zařazuje svátek mučedníka Štěpána, který se do vánoční radosti zdánlivě vůbec nehodí. Nemá-li být ta radost jenom neskutečnou a nebezpečnou iluzí, nemůže před tímhle vším zavírat oči. Nemá-li pokoj netečností jenom konzervovat bezpráví a utrpení, nemůže je prostě pominout.

Jenomže jak to skloubit? Z čeho se pak radovat a o jakém pokoji vůbec může být uprostřed toho všeho řeč?

Věřím, že právě to se evangelista Matouš snaží svým vyprávěním o Ježíšově útěku do Egypta a vraždění betlémských chlapců naznačit. Jenom je třeba číst ho opravdu pozorně. I z něho by se totiž jinak mohla stát jenom happyendová story o tom, jak vyvolený šťastně unikl všem nástrahám, jaké se vyprávěly i o jiných význačných postavách, – třeba o zakladatelích Říma Romulovi a Removi, nebo o perském vladaři Kýrovi - aby potvrdily jejich mimořádnost.

Ale Matouš líčí svůj příběh jinak, než jako ojedinělou epizodu a individuální story. Odkazy na Starý zákon jej zařazuje do mnohem širších souvislostí. Spojuje jej s příběhem Izraele, povoláního lidu, s Mojžíšem a Exodem i s babylónským zajetím, s Jeremjášem a zvěstí proroků.

Rozumějte, tohle prostě není jedna zázračná příhoda z osudu jednotlivce se šťastným koncem, který dává za pravdu naší lidské touze ze všeho vyvázat. Tohle je součást mnohem delší cesty vysvobození, která má svou minulost a budoucnost, která má svou kontinuitu a která má především úplně jiný základ a směr. Vychází z povolání, které představuje krok do rizika, protože Hospodin nezapomněl na svůj lid, slyší jeho úpění a zná jeho bolesti. A pokračuje boží věrností nejen vůči poslušným, ale i vůči těm, kteří svou nevěrou prošťurovali vlastní svobodu, ztratili úplně všechno a zbyly jim jen oči pro pláč – věrností, která je ani tehdy

neopouští, jejich úděl s nimi nese a utrpení se nevyhýbá. Na téhle cestě pláčem a bolestí naděje nekončí, ale právě uprostřed nich se rodí.

A to, jak Matouš naznačil už při vyprávění o mudrcích z východu každou moc, které jde jen o vlastní pozici a klid, zneklidní a rozběsí, protože správně tuší, že je to její konec, a tak kolem sebe ještě zběsile kope. Nad věrností, která se utrpení nevyhýbá, ale už ztrácí svoji moc.

A právě o tom je ten Matoušův příběh, protože nevypráví o hrdinovi, který se ze všeho vyseká a všemu šťastně unikne, ale o Ježíši Kristu, který - jak píše apoštol - byl roven Bohu, ale sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt a to smrt na kříži.

Posílá-li anděl Josefa do Egypta, pak ne proto, aby se právě narozený syn kříži vyhnul, ale aby cestou kříže, která tu boží věrnost stvrzuje, mohl jít.

Jenom tak mohou být, bratři a sestry, vánoce opravdu svátky radosti a pokoje i pro ten neutěšitelný pláč, i pro ty země, kde se přes nesčetněkrát uzavřená příměří válčí, i pro ty, kdo nesou kříž osamělosti, ztráty nejbližších, nemoci nebo třeba pronásledování. Už v tom nejsou sami. Už tu nejsou jenom ti, kdo před tím vším zavírají oči, aby si uchovali radost a klid. Narodil se nám Spasitel, který nedává za pravdu sobecké touze ze všeho vyváznout a všemu bolavému uhnout. Narodil se nám Spasitel, který z lásky přijímá náš lidský život se vším všudy, včetně smrti, za svůj. A který i navzdory té smrti zůstává bezmezně věrný.

A o tom, že to ani jeho smrtí neskončilo, svědčí svátek Štěpána, prvního mučedníka, toho, který lhostejný nebyl, ale modlil se i za své vrahy a uprostřed utrpení spatřil slávu Boží a Syna člověka po boží pravici.

Věřme i my, že to není „buď a nebo“, aby pro nás byly vánoce skutečně svátky radosti a pokoje a nejen útěku a zapomnění. Amen.